

ศึกษาและปฏิบัติธรรม

ครั้งที่ ๖๖ อิทปปัจจยตาปฏิบัติสมุปบาท ตอนที่ ๔

๕ ตุลาคม ๒๕๕๓

อ.สุภีร์ ทุมทอง

๑. ความสำคัญ

- ๑.๑ เป็นความจริงที่ไม่ขึ้นกับการอุปถัมภ์ของพระศาสนา
- ๑.๒ เป็นธรรมลึกซึ้งเหนือตรรกะ
- ๑.๓ เป็นธรรมที่พระโพธิสัตว์พิจารณาก่อนตรัสรู้
- ๑.๔ ไม่เห็นธรรมนี้ไม่อาจพ้นการวนเวียน
- ๑.๕ เป็นสิ่งที่ควรรู้อันประเสริฐ
- ๑.๖ เห็นปฏิเสธสมุปบาทชื่อว่าเห็นธรรม
- ๑.๗ รู้ธรรมะนี้แล้วได้ชื่อว่ามีสัมมาทิฐิ
- ๑.๘ รู้ธรรมะนี้แล้วได้ชื่อว่าเป็นสมณะแท้
- ๑.๙ รู้ธรรมะนี้แล้วหมดความสงสัยในจันทรคติเป็นต้น
- ๑.๑๐ ปฏิเสธสมุปบาทเป็นธรรมเทศนาสายกลาง

๒. สิ่งที่ควรทราบเกี่ยวกับปฏิเสธสมุปบาท

- ๒.๑ ปฏิเสธสมุปบาทคืออริยสัจที่ใครๆ คัดค้านไม่ได้
- ๒.๒ ปฏิเสธสมุปบาททุกอาการมีลักษณะแห่งความเป็นอริยสัจ
- ๒.๓ ปฏิเสธสมุปบาทแสดงความเกิดขึ้นแห่งทุกข์ในปัจจุบัน
- ๒.๔ ปฏิเสธสมุปบาทแสดงความดับแห่งทุกข์ในปัจจุบัน
- ๒.๕ ปฏิเสธสมุปบาทแสดงความไม่มีเหตุต้นตออันแรกสุด

๒.๖ ปฏิจจสมุปบาทแสดงแต่เรื่องความไม่มีตัวตน

อณฺณตโร ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ “กตมํ นุ โข ภนฺเต ชรามรณํ
กสฺส จ ปนฺนํ ชรามรณนุ”ติ?

“โน กลฺโล ปญฺโห”ติ ภควา อโวจ ...

เอเต เต ภิกฺขุ อุโภ อนฺเต อนฺุปคมฺม มชฺเฌน ตถาคโต
ธมฺมํ เทเสติ “ชาติปฺจฺจยา ชรามรณนุ”ติ.

สํ.น. ๑๖/๓๕ อวิชชาปัจจยสูตร

๒.๗ ปฏิจจสมุปบาทแสดงที่มาของความหลากหลาย

ธาตุนานตต์ ภิกขเว ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ สลฺยณานานตต์,
สลฺยณานานตต์ ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ สงฺกปฺปนานตต์
สงฺกปฺปนานตต์ ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ ผสฺสนานตต์,
ผสฺสนานตต์ ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ เวทนานานตต์,
เวทนานานตต์ ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ ฉนฺทนานตต์,
ฉนฺทนานตต์ ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ ปริพาหนานตต์,
ปริพาหนานตต์ ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ ปริเยสนานานตต์,
ปริเยสนานานตต์ ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ ลาภานานตต์.

สํ.นํ. ๑๖/๕๓ พาหิรผัสสนานัตตสูตร

๒.๘ ปฏิจจสมุปบาทแสดงปัจจัยอาการในจิตใจ สังคมและโลก (๑)

อิติ โข ปเนตํ อานนุท **เวทนํ ปฏิจจ ตณฺหา**, ตณฺหํ ปฏิจจ ปริเยสนา,
ปริเยสนํ ปฏิจจ ลาโภ, ลาภํ ปฏิจจ วินิจฺฉโย,
วินิจฺฉยํ ปฏิจจ ฉนฺทราโค, ฉนฺทราคํ ปฏิจจ อชฺโฌसानํ,
อชฺโฌसानํ ปฏิจจ ปริกฺคโห, ปริกฺคหํ ปฏิจจ มจฺจริยํ,
มจฺจริยํ ปฏิจจ อารกฺโข. อารกฺขาธิกรณํ ทณฺฑาทาทานสตุถาทานกลห-
วิกฺคหวิวาทตุวํเปสฺสญฺญมุสวาทา อนนฺเก
ปาปกา อกฺุสลา ธมฺมา สมฺภวานฺตี.

ที.ม. ๑๐/๑๐๓ มหานิทานสูตร

๒.๘ ปฏิจจสมุปบาทแสดงปัจจยการในจิตใจ สังคม และโลก (๒)

ยสฺมี ภิกฺขเว สมเย **ราชาโน อธมฺมิกา โหนฺติ**, ราชยฺตุตาปี
ตสฺมี สมเย อธมฺมิกา โหนฺติ, ราชยฺตุเตสฺ ภิกฺขเว อธมฺมิเกสฺ
พฺราหฺมณคหปตฺติกาปี ตสฺมี สมเย อธมฺมิกา โหนฺติ,
พฺราหฺมณคหปตฺติเกสฺ อธมฺมิเกสฺ เนคมชานปทาปี ตสฺมี สมเย
อธมฺมิกา โหนฺติ, เนคมชานปเทสฺ อธมฺมิเกสฺ วิสมํ จนฺทิมสุรียา
ปฺริวตฺตนฺติ, วิสมํ จนฺทิมสุริเยสฺ ปฺริวตฺตนฺเตสฺ วิสมํ นกฺขตฺตานี
ตากรูปานี ปฺริวตฺตนฺติ, วิสมํ นกฺขตฺเตสฺ ตากรูเปสฺ ปฺริวตฺตนฺเตสฺ
วิสมํ รนฺตฺนฺทิวา ปฺริวตฺตนฺติ, วิสมํ รตฺตฺนฺทิวेषฺ ปฺริวตฺตนฺเตสฺ
วิสมํ มาสทฺตมมาสา ปฺริวตฺตนฺติ,

อ.จตุกก. ๒๒/๓๐

๒.๘ ปฏิจสบุปบาทแสดงปัจจยการในจิตใจ สังคม และโลก (๓)

วิสมํ มาสทตฺตมาเสสุ ปวิตฺตตฺนฺเตสุ วิสมํ อุตฺตสํวจฺจรา ปวิตฺตตฺนฺติ,
วิสมํ อุตฺตสํวจฺจเรสุ ปวิตฺตตฺนฺเตสุ วิสมํ วาตา วายนฺติ,
วิสมํ วาเตสุ วายนฺเตสุ วิสฺมา อปฺลฺชสา ปวิตฺตตฺนฺติ,
วิสมฺเส อปฺลฺชเสสุ ปวิตฺตตฺนฺเตสุ เทวตา ปริกฺกปิตา ภวนฺติ,
เทวตาสฺว ปริกฺกปิตาสฺว เทโว น สมฺมา ชารํ อํนุปฺปเวจฺจติ,
เทเว น สมฺมา ชารํ อํนุปฺปเวจฺจนฺเต วิสมปํกีนฺติ สสฺสํสํนฺติ ภวนฺติ,
วิสมปํกีนฺติ ภิกฺขเว สสฺสํสํนฺติ มนุสฺสํสา ปริกฺกณฺชนฺตา อปฺปายุกา จ
โหนฺติ ทุพฺพณฺณา จ **ทุพฺพลา จ พหุวาพาธา จ ...**

อ.จตุกก. ๒๒/๓๐

๒.๘ ปฏิจจสมุปบาทแสดงปัจจยการในจิตใจ สังคม และโลก (๔)

เต กุสลานํ ฌมฺมานํ สมาทานเหตุ อายุนาปี วัฑฺฒิสฺสฺสนฺติ,
วณฺณนปี วัฑฺฒิสฺสฺสนฺติ, เตสํ อายุนาปี วัฑฺฒมฺมานานํ วณฺณนปี
วัฑฺฒมฺมานานํ วิตฺตีสฺสฺสายุگانํ มนุสฺसानํ จตฺตารีสฺสฺสายุกา ปฺตฺตา
ภวิสฺสฺสนฺติ. จตฺตารีสฺสฺสายุگانํ มนุสฺसानํ อสฺสึตฺตีสฺสฺสายุกา ปฺตฺตา
ภวิสฺสฺสนฺติ ... จตฺตารีสฺสฺสสฺสฺสายุگانํ มนุสฺसानํ
อสฺสึตฺตีสฺสฺสสฺสฺสายุกา ปฺตฺตา ภวิสฺสฺสนฺติ.
อสฺสึตฺตีสฺสฺสสฺสฺสายุเกสฺสุ ภิกฺขเว มนุสฺเสสฺสุ ปณฺจวสฺสฺสตีกา กุมารีกา
อลํปเตยฺยา ภวิสฺสฺสนฺติ.

ที.ปา. ๑๑/๑๐๕ จักกวัตตีสสูตร

๓. ปฏิจ্ঞสมุปบาทที่เกี่ยวกับกระบวนการปฏิบัติธรรม

๓.๑ มีทุกข์ จึงมีศรัทธา

อิตี โข ภิกขเว **อวิชฺชูปนิสา สงฺขารา**, สงฺขารูปนิสํ วิญฺญาณํ,
วิญฺญาณูปนิสํ นามรูปํ, นามรูปูปนิสํ สพายตน์, สพายตฺนูปนิโส ผสฺโส,
ผสฺสุปนิสา เวทนา, เวทฺนูปนิสา ตณฺหา, ตณฺหูปนิสํ อุปาทานํ,
อุปาทานูปนิโส ภโว, ภวูปนิสา ชาติ, ชาตูปนิสํ ทุกฺขํ, **ทุกฺขูปนิสา สทฺธา**,
สทฺธูปนิสํ ปามุชฺชํ, ปามุชฺชูปนิสา ปีติ, ปีตูปนิสา ปสฺสทฺธิ,
ปสฺสทฺธูปนิสํ สุขํ, สุขูปนิโส สมာธิ, สมာธูปนิสํ ยถาภูตญาณทสฺสนํ,
ยถาภูตญาณทสฺสนูปนิสา นิพพิทา, นิพพิทูปนิโส วิราโค,
วิราคูปนิสา วิมุตฺติ, **วิมุตฺตูปนิสํ ขเยณาณํ**.

ตํ.นိ. ๑๖/๒๓ อุปนิสสูตร

สวัสดีครับ

